

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Illvstrivm Virorum Epistolae, Hebraicae, Graecae et
Latinae, Ad Ioannem Reuchlin Phorcensem virum nostra
aetate doctissimum diuersis temporibus missae**

Reuchlin, Johannes

Hagenoae, 1519

Martinvs Groningvs Bremensis, [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-270838](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-270838)

IO. REUCH. LIBER SECVND.

¶ Thomas Truchses Decanus Spirensis, Ioanni Reuchlin Phorcensi se commendat.

DOCTISSIME & humanissime amicorum, ornatissimas literas tuas accepi, quibus super amicissimi tui fortunarum accessione admodum gratularis. Vnde id quod pro solita humanitate & tua in me singulari beneuolentia facis, excellentiae tuae non quas debeo, sed quas possum innumeras grates habeo. Praeterea inter gratulandum iucundissimae literae tuae tantum mihi tribuere uidentur, quantum nec à Diis uel clementissimis optare ausim. Id quod mutuo amori nostro tribuo, qui super amico syncerum perraro admittit iudicium. Insuper ubi Spiram ueneris, Decanatus non ignotas tibi aedes tuum putato diuersorum. Pro fortunarum mearum ratione, tuae beneuolentiae respondere studebo, quoniam Omnia amicorum sunt communia. Paucis diebus ante, amicus quidam non uulgaris Luciani Piscatorem, è translatione Bilibaldi Pyrkaimer, docti & senatorii uiri Norinbergen. ut legerem, humanissime comunicauit. Is quidem libellus lectu iucundissimus placet. Vnde tuae causae aduersum Mendicam Picas ut tuis utar uerbis, non tam fautores quam defensores & patronos quam in numeros habeas facile est deprehendere. Vale, cui me in primis commendo. Spirae XXI. Ianuarii. Anno M. D. XVIII.

REVERENDISSIMO

RVM IVDICVM IN VRBEROMA
iussu, dati sunt ab utraque partium singuli interpretes iurati, unus & item alter, qui Oculare Speculum Capnionis de lingua Alemana in latinam uerterent, quorum translationibus examinatis, accepta est interpretis Reuchlinistae Martini Groningi tranlatio sanè inuenta uerior, cui ubique terrarum praeficiendus est hic prologus.

MARTINVS GRONINGVS BRE
mensis, Juris Vtriusque Doctor, ad candidum Lectorem, de Ocularis Speculi apud Aeta, Interpretatione.

B

NON SVM nescius meum hoc uertendi munus à plerisq;
 carptum iri, & tali ac tanto uiro cuius causa illud (postq; iu-
 fors tulit) perlibenter obiui, nequaq; dignum cenferi, eo q;
 nihil illi nisi tersum, nitidum & exactū debeat, quippe qui oīa sua
 tanto hactenus candore & uerborū uenustate scripserit, ut nil can-
 didi⁹ nihilq; uenusti⁹, de q; illd̄ Homeri apposite dixerim⁹ ἰσοῖς ὀν
 ἠφρατος δίδασκεν καὶ τὰ ἄλλα ἀθύνει τέχνην πανθίνην χελεύεται ἔρ-
 πα τελέει. Quod p̄stitisset haud dubie, & hoc in libro. si latine scri-
 p̄sisset. Quare non de fore susurriones platorq; ac cauillatores scio
 qui hunc meum transferendi laborē ueluti paupere è uena profē-
 ctū, gregarioq; orōnis contextu consutum. nec ex bene germani-
 cis bene latina me fecisse morosius calumniaturi, ac Theonino de-
 re sint laceraturi. Illiq; p̄cipue mihi improperebunt, & à legendo
 deterrebunt, q; omne illud fastidiūt quod numeris plane tinnulis
 nō fuerit absolutum. Parum memores Adagionis huius ἀγοὶ κα
 μὴ κατὰ φρόνην ῥήτορος. ὅτι μὴ δὲ ἀτελῶν χεὶ κατὰ φρονεῖν πῶ
 νεῖ ἢ πῶσιμια, sicuti in Zenobii collectaneis legiē. Eam ob rē quo
 subiuerim hoc onus modo, in mediū afferre operæ precium duxi,
 ut uel ueniam, si quam meruerim, mihi dent, uel exculpationē hāc
 benigne patienterq; audiant & suscipiant. Quom̄ iudiciaria auto-
 ritate mihi ad interpretandum fuisset traditum Oculare Speculū
 nō mutilum sed indiscissum, integrum, ac ex oībus suis compactū
 partibus, iniungebat, q; semota omni orationis pompa, phalera-
 tisq; procul explosis uerbis, Iuridice, ut inquit, magis atq; secun-
 dum ipsam ueritatem quemadmodum Romæ nunc inueratus il-
 lorum mos est qui aliquid in causis interpretandum assumunt, uer-
 bum uerbo redderem. Nec latum, ut dicitur, unguem a uera ipsa
 proprietate discederem. Quare dum ita huiusce linguæ, tanquam
 pistrino alligatus inharebam uestigiis, contigit ut nec nitorem &
 puritatem latini sermonis obseruare, nec candidioris germanici
 Idiomatis genuinam atq; naturalem gratiam ostendere quire-
 rim, quo tamen totum Oculare Speculum a suo auctore conscri-
 ptum inficias iuerit nemo, nisi eius linguæ extiterit prorsus igna-
 rus. Reperientur sane compluria, quæ suauiore in Alemanico

IO. REVCH. LIBER SECVND.

uenam habet, & nescio quo pacto magis legentis titillant animu,
 nequiuer tamen ea gratia & uenustate latinis auribus tradi. Eue
 nisse etiam nonnunquam poterit, quod uerba mea per salebras
 altaq; saxa ruere uideant, aut sensus appareant obstrusiores absur
 dioreq; quam in Teutonico habeantur, quod non auctori huius
 libri uel mihi uitio uertendum est, sed translationis difficultati.
 Quauis enim lingua suis elegantiarum gaudet flosculis, ac peculi
 ari quodam inuehitur dicendi genere, ut non minus uere quam
 scite de uera religione diuus Augustinus scriptum reliquerit. Et re
 petitur in Decretis Canonicis xxxviii. distinc. ca. Locutio. Habet
 enim omnis lingua quaedam propria locutionum genera, quæ
 cum in alia transferuntur, uidentur absurda. Et sanctus Hierony
 mus prologo in librum Ecclesiasticum ait. Nam deficient uerba
 hebraica quando fuerint translata in alteram linguam. Quod &
 si in hac mea acciderit translatione, non meæ culpæ aut negligentiæ,
 sed linguarum adscribendum est diuersitati. Hoc tamen silen
 tio haud præteribo atq; sine arrogatiã dictu uolo, me hoc opus mi
 cantiori lima concinnare potuisse, si ad sensum interpretari licuisset.
 Nunc uero caueri minime potuit quin tortuosiores & obscu
 riores non nunquam emergerent sensus. Reuoluat itaq; memori
 mente obsecro candidus & gratus lector illud Hieronymi de opti
 mo genere interpretandi. Ex alia in aliam linguam ad uerbum
 expressa translatio sensus operit, ac ueluti lato gramine sata stran
 gulat. Ac eiusdem illud in Eusebii chronicorum præfatione. Dif
 ficile est alienas linguas in sequentem non alicui excidere, ut quæ
 in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatio
 ne conferuent. Et paulo post. Ipse postremo suum, & ut ita dicam
 uernaculum linguæ genus si ad uerbum interpretor absurde so
 nat. Quantum autem sollicitudinis, diligentia, studii deniq; im
 penderimus, ut uerbum è uerbo, immo dictiunculam ex dictiun
 cula premeremus contra Horatianum præceptum Nec uerbo
 uerbum curabis reddere fidus interpretes, iudicent hi potissimum
 qui lepidiorem GERMANORVM LINGVAM iuxta
 suas norunt proprietates, & lucidius Sole ipso conspicient

EPIS. ILLVST. VIRORVM AD

(si modo meorū uerborū æqui trutinatores esse uoluerit) me ita ad uerbū hunc librū latinitate donasse, ut ne minima quidē sit omissa particula. Et hoc ideo factirauī, ut omnem cauillationis no tam effugerem. neq; possēt aliqua suspitionis hasta in me contorqueri, quod me ita euitasse scio, ut in nullo sit cuiquam data carpēdi ansa, adeo germanicam ipsam sum imitatus ueritatem, ut nemo futurus sit ratione & æquo mentis iudicio subnixus, qui non dicat me fidum egisse interpretem. Octo nihilominus in locis, suis Cauillis me impetere haud erubuerunt, cum tamen apud Aſta iudicialiter, ut inquirunt, exhibitis scriptis eos syncere dilucide ac uere diluerim. Et e contrario erratorum suorum sylum trecentis penē in locis, illis exhibuerim, quibus innocētē uirum hostiliter circumscribere nitēbantur. βλάψις δ' ο κακός ἐν ἀρεῖονα φῶτα. sapissime interpellati & prouocati ut & eos locos diluerent, minime respōderunt. Eam ob causam eorum traductio tanquam peruersissima & calumniis undiq; scatens à Reuerendissimis Iudicibus ignominiose abiiciebatur. Mea autem in corona tot clarissimorum uirorum ad examinandum Oculare Speculum à Sanctissimo LEONE Pontifice Maximo deputatorum, publice & lecta & examinata fuit, & inuenta fidelis. Haud tamen in memor sum Plautinæ illius sentētiæ Nemo solus fatis sapit, cui parcemia græcanica urbaniter accinit *ἕως ἀλλῆρ οὐ παντὸρ α*. Si ergo à me aliquid assertiue magis uersum sit q̄ in Teutonico habeatur, aut quod in Iudæorū personam adductum est, aut argumentatiue disputatū, aut scriptum probabiliter, non tam proprie transfulerim, cōsulat boni quæso Lector candidissimus, & sine malignitate hæc meas interpretationes legat, inq; meliorem interpretetur singula partē. neq; aut operis huius auctori aut mihi imputet. Sed diligenter alemanicum introspeciat sermonem, & meridiana luce clarius inueniet, me non potuisse omnia tam apte, apposite, conuenienter, proprie uertere, ut in germanico reperiuntur, ad elegantiam dico, non ad traductionis ueritatem, quam me in omnibus q̄ diligentissime obseruasse scio. Non inepte itaq; Comicum illud usurpabimus *ὡς δὲ δελόματα ἀλλ' ὡς δὲ δωάματα* has nos laborauisse. Nec ideo quis legere eas dedignetur q̄ cōcinnitudinis festiuitatisq; ha

beant minimum, uel Romano careant lepore, aut authore huius libri non satis dignæ sint. Superius enim eius rei rationem reddidimus. Fœliciter uale, quisquis es iustus nostrorum laborum iudex, ac ueritatis amator, mendaciiq; osor.

Christophorus Vuelfer Præpositus Ratisponensis
Cunrado Peutinger Sororio suo S. D. P.

CARDINALEM Adrianum tuo nomine uisitabo, illi Capnionis causam sicut scribis commendabo, quamuis eã habeat commendatissimam. Accepit enim elapsis diebus à Capnione doctam & elegãtem epistolam apologeticam, quam non sine admiratione summæ eruditionis legit, & tu hominis nasum nosti. Exinde illum Cucullatum Theologum abhorret. Causa uertitur coram docto & probò iudice Reuerendissimo Cardinali Grimano, patrocinantur illi bonarum literarum sectatores omnes. Curãt eam sollicitatores multi, & fideles, adeo ut non possit nisi bene sperari de causæ celeri & desyderata expeditione. Traducitur nunc opusculum illud eius, Speculum Oculare à quibusdam Germanis ad id a iudice depuratis, ex germanico idiomate in latinum. Produxerat enim Monachus ille traductionem illius sub sigillo, ut aiunt, Vniuersitatis Coloniensis siue facultatis, mutilam & mancam, multisq; falsitatibus refertam. Facta ista, procedetur ad causæ conclusionem, cuius successum non negligam tibi significare. Si contigerit te Capnioni scribere, commenda me illi enixe. Vxorem & liberos meo nomine salutabis, quos tecum fœlices ualere opto. Romæ, xxvii. Ianuarii. Anno M. D. XV.

Paulus Geræander, Ioanni Reuchlin S. D.

ETEGO habere me uellem, ornatissime mi Capnion, & nescio an unquam magis Homeri illam Mineruam simulatam Mentoris, cui dicerem *Μετρεως τ' ἀρ' ἰα, μετρεως τ' ἀρ' η̄ος ἠλ' ἴσμεν αὐτόν*. Adeo mihi non placeo, cum ad tuam præstantiã scribo, nec id certe mirum. Quid enim Capniõi literarum omnium parenti Paulus offerre dignum ocalis adeo ne auribus quidẽ homo literis tinctus potest. Sed malo in hanc partem peccare, ut